

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΑΝΑ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΜΑΘΗΜΑ 1

poeta ≤ ποιητής (ποιέω-ῶ, ποίημα, ποιητικός, ποίηση)

terra: κυρ. «ξηρά»· τέρσομαι = ξεραίνομαι· πρβλ. τερακότα

Ponticus: υπερπόντιος, ποντοπορία, ποντοπόρος, ποντοπορώ

epistula ≤ επιστολή (επιστολικός, επιστολογράφος, επιστολογραφία, επιστολογραφικός, επιστολόχαρτο)

plenus: πίμπλημι, πληρώ, πλήρης, πλήθος, πλησμονή, άπληστος, άπλετος, πολύς, πολύπαθος, πολλαπλασιασμός, πλείστος, πλούτος, πλεονασμός, πλειοδοσία· πρβλ. κομπλέ

sunt, est: *esmi > είμί

fortuna: πρβλ. φουρτούνα, φουρτουνιασμένος

adversus (ad +versus) < ad + verito: πρβλ. βέρτιγκο· vs (συντομογραφία του versus = εναντίον)

incola < in + colo = καλλιεργώ, κατοικώ, λατρεύω· cultura: agri-cultura < ager + cultura

barbarus ≤ βάρβαρος (πρβλ. βαρ-βαρ) (βαρβαρικός, βαρβαρότητα)

gelidus < gelo: πρβλ. γέλη, τζελ, ζελέ, (τ)ζελατίνα

cura: πρβλ. κούρα

miseria: πρβλ. μιζέρια, μίζερος

contra: πρβλ. κόντρα

Musa ≤ Μούσα (μουσείο, μουσειακός, μουσειολογία)

unicus < unus = ένας

amica < amo· amabilis, amicitia: πρβλ. αμόρε

ΜΑΘΗΜΑ 2

sum, est: *esmi > είμί

patria ≈ πατρίς, πατρίδα, πατήρ, πατέρας, πατερναλισμός, πατρικός

Graecus > Γραικός

orprugno (ob + prugno): πύξ, πυγμή· πρβλ. μπουνιά (πυγμαχία, πυγμαίος, Πυγμαλίων)

dolus ≈ δόλος (δόλιος, δολερός)

natus > natura < nascor $\simeq$ γεννιέμαι < * gnascor· natus -i· γί-γνο-μαι, gi-gno): πρβλ. νατουραλιστής, νατουραλισμός (γένος, γέννηση, απόγονος, γενναιότητα, γνήσιος, νεογνό)

socius: πρβλ. σοσιαλισμός, σοσιαλιστής [sequor, secundus: πρβλ. σεκόντο (έπομαι, επόμενος, οπαδός, επομένως, συνεπής)]

navigo: ναῦς (ναύτης, νεώριο, νηολόγηση, νηοψία)

ventus: πρβλ. βεντάλια

pontus < πόντος (υπερπόντιος, ποντοπορία, ποντοπόρος, ποντοπορώ)

turbo: πρβλ. τούρμπο, τουρμπίνα· τύρβη (= θόρυβος, ταραχή), τυρβάζω

regina < rex (= βασιλιάς)· rego (= βασιλεύω), regius, -a, -um (= βασιλικός) > ρήγας, ρηγάτο

novus $\simeq$ νέος

fundo: πρβλ. φούντο, φουντάρω

insidia $\simeq$ ενέδρα: ἔδρα, ἔζομαι (= κάθομαι)· (καθέδρα, καθεδρικός)

exspiro (ex + spiro): πρβλ. σπιρτόζος, σπίρτο

ΜΑΘΗΜΑ 3

forma: πρβλ. φόρμα φορμαλιστής, φορμαλισμός, φόρμουλα, φορμάρω, φορμάρισμα

Nympha $\leq$ Νύμφη

marinus: πρβλ. Μαρίνα, μαρίνα, μαρινάτα, μαρινάρω

incola < in + colo = καλλιεργώ, κατοικώ, λατρεύω· cultura: agri-cultura < ager + cultura

noceo ·nex, necis: νέκυς, νεκρός, νεκροτομή

regius ·rex (= βασιλιάς), regina (= βασίλισσα), rego (= βασιλεύω) > ρήγας, ρηγάτο

deus: κυρ. «θεός του φωτός»· πρβλ. Ζεϋς, Διός

placeo: πρβλ. πλασέμπο

scopulus < σκόπελος

moveo > motus: πρβλ. μοτέρ, μοτοσικλέτα, μοτίβο, μοτοσακό, μοτοποδήλατο

calceus: πρβλ. κάλτσα, καλσόν

pennatus: πρβλ. πένα

advolo (ad + volo = πετώ): πρβλ. βόλεϊ, βολέ

video: ἰδεῖν < ἱδεῖν· ιδέα, ιδεατός, ιδεολογία, είδος, είδωλο· πρβλ. βίντεο, βιντεοκάμερα

libero· libertas, libere (επίρρ.), liber, libera, liberum ($\simeq$ ελεύθερος): πρβλ. λιμπεραλισμός, λιμπεραλιστής, λίμπερο (= θέση ποδοσφαιριστή)

gaudeo: γηθέω (= χαίρομαι), γαῦρος (= υπερήφανος, αλαζόνας)

ΜΑΘΗΜΑ 4

antiquus: πρβλ. αντίκα

concordia (cum + cor, cordis = καρδιά): τὸ κῆρ, καρδία, καρδιακός, καρδι(ο)-: ως α' συνθετικό

maximus > μάξιμουμ ·πρβλ. μαξιμαλισμός, μαξιμαλιστής

minimus > μίνιμουμ ·πρβλ. μινιμαλισμός, μινιμαλιστής, μινιατούρα

erat, erant < *esat, *esant: *esmi > είμί

deus: κυρ. «θεός του φωτός»· πρβλ. Ζεϋς, Διός

domi: δέμω, δώμα, δωμάτιο, (πολεοδόμος, δομή, δομικός, νεόδμητος, δέμας)

bellum: πρβλ. ρέμπελος

periculum: κυρ. «δοκιμασία»· πρβλ. πείρα, πειρατής (πείραμα, πειραχτήρι, πειράζω, πειρασμός, πειραματισμός)

patria $\simeq$ πατρίς, πατρίδα, πατήρ, πατέρας, πατερναλισμός, πατρικός

curo: πρβλ. κουράρω, κούρα

propulso: πάλλω, προπέλα

amicitia < amica < amo ·amabilis: πρβλ. αμόρε

delecti < deligo (de + lego): λέγω, διαλέγω, λογισμός

ΜΑΘΗΜΑ 5

roeta $\leq$ ποιητής (ποιέω-ῶ, ποίημα, ποιητικός, ποίηση)

epicus $\leq$ επικός (έπος, επύλλιο)

erat (<*esat), sunt: *esmi > είμί

XVII (septendecim) < septem $\simeq$ έπτά· (septimus $\simeq$ έβδομος) + decem $\simeq$ δέκα

liber: πρβλ. λιμπρέτο, λίμπρο ντ' όρο (= βιβλίο καταγραφής των ευγενών)

Punicus · Roeni < Φοίνικες: η Καρχηδόνα ήταν αποικία των Φοινίκων

secundus < sequor · socius: πρβλ. σεκόντο (έπομαι, επόμενος, οπαδός, επομένως, συνεπής)

pulcher > pulchritudo: πρβλ. Πουλχερία

Campania: campus > κάμπος. πρβλ. σαμπάνια

vita: βίος, βιώω, -ω̃, βίωμα· πρβλ. βιταμίνη

teneo: τείνω, τόνος, τένοντας, τάση, τανάλια

multi: μάλα (= πολύ), μάλ-λον

ager ≈ αγρός (αγροτικός, αγροτεμάχιο, αγρόκτημα)

possideo (rotis + sedeo) : έδρα, έζομαι (καθέδρα, καθεδρικός)

animus: κυρ. «πνοή, φύσημα»· πρβλ. άνεμος, ανιμισμός

puer ≈ παιδί· πρβλ. pullus = μικρό ζώο (< υποκορ. puerulus) > -πουλο(ς)

magister > μάστορας· πρβλ. μαέστρος, μάγιστρος, μαΐστρος

monumentum ≈ μνημείο (< meminī)

Neapolis < νέα πόλις

iaceo: κυρ. «είμαι ριγμένος»· αρχ. ίεμαι: αφήνω, πάρεση, ύφεση, άφεση, δίεση, άνεση

templum > τέμπλο

ΜΑΘΗΜΑ 6

contineo (con < cum = όμοϋ + teneo): τένοντας, τείνω, τόνος, τάση, τανάλια

bonus > μπόνους· πρβλ. μποναμάς, μπουνάτσα

servo: όρϋ < Forϋ· όραση, αδιόρατος: πρβλ. σερβιτόρος, σερβίρω, σερβίς, σέρβις, σερβίτσιο

est, sunt, sumus, esse: *esmi > ειμί

fundamentum < fundo (= ιδρύω): πρβλ. φούντο, φουντάρω, φόντο, φονταμενταλισμός

libertas (≈ ελευθερία) < liber, libera, liberum (≈ ελεύθερος)· libero: πρβλ. λίμπερο, λιμπεραλισμός, λιμπεραλιστής

mens: (Από το ίδιο θέμα προέρχεται πλήθος αρχ. όρων, όπως μαν-ία, μανθ-άνω, μένος, μνή-μη, αυτό-ματος)¹ μένος, μανία, μάντης, μνήμη, μούσα, μαθητής

animus: κυρ. «πνοή, φύσημα»· πρβλ. άνεμος, ανιμισμός

sine: άνευ

sto: στάσις, ίστημι · πρβλ. σάνταρ (σταθερός, αερόστατο, προϊστάμενος, ιστίο, απόσταση, σταθμός, στάθμη, κατάσταση, στύλος)

minister: πρβλ. minimus > μίνιμουμ· πρβλ. μινιμαλισμός, μινιμαλιστής, μινιατούρα

magistratus < magister > μάστορας· πρβλ. μαέστρος, μάγιστρος, μαΐστρος

servus: κυρ. «φύλακας»· πρβλ. servo: όρῶ < Forῶ

possum (< potis = ικανός, δυνατός + sum) : *esmi > είμί·πρβλ. δεσ-πότης = «κύριος του σπιτιού», δέσποινα.

ΜΑΘΗΜΑ 7

Caesar: πρβλ. καισαρική τομή, καισαρισμός, καισαροπαπισμός

legio: πρβλ. λεγεώνα, λεγεωνάριος

hiberna: hiemo, hiems ≈ χειμώνας, χιόνι

multi: μάλα (= πολύ), μάλ-λον

quattuor: τέτταρες

tres, tria: τρεῖς, τρία

impero: πρβλ. ιμπεριαλισμός, ιμπεριαλιστής

remaneo (re + maneo): μένω, μόνος, μοναχός, διαμένω

castra & castrum > κάστρο: πρβλ. καστροπολιτεία

importo (in + porto)

miles: πρβλ. μιλιταρισμός, μιλιταριστής

verbum: έρῶ < Φερέω· ρήμα, ρήτορας, απόρρητος· πρβλ. βερμπαλισμός (η χρήση εντυπωσιακών εκφραστικών σχημάτων), βερμπαλιστής

admoneo (ad + moneo)· moneo: πρβλ. monumentum ≈ μνημείο (< memini)

advento (θαμιστικό του ρ. advenio): βαίνω (βάση, βατήρας, βήμα, βάθρο, βωμός)

audio: auris < *ausis· οὔς, αἶω (= ακούω, αισθάνομαι)

speculator: πρβλ. σπέκουλα, σπεκουλάρω, σπεκουλαδόρος

esse: *esmi > είμι

nuntio: πρβλ. νούντσιος (παπικός πρεσβευτής)

vim: ἴς < Fις (= δύναμη)

caveo: κοέω < *κοFέω (= παρατηρώ)

collis: κολωνός, κολώννα, Κολωνάκι

advolō (ad + volo = πετώ): πρβλ. βόλεϊ, βολέ

possum (< potis = ικανός, δυνατός + sum) : *esmi > είμι · πρβλ. δεσ-πότης= «κύριος του σπιτιού», δέσποινα.

ΜΑΘΗΜΑ 8

ego ≤ εγώ

tres: τρεῖς, τρία

ferox: θήρ, θηρίο, πάνθηρας

sedeo: ἔδρα , ἔζομαι (= κάθομαι)· (καθέδρα, καθεδρικός)

erat (< *esat), sunt: *esmi > είμι

stilus: πρβλ. στιλέτο, στιλό

rugillares: πύξ, πυγμή·πρβλ. μπουνιά (πυγμαίος, Πυγμαλίωνας)

plenus: πίμπλημι, πληρώ, πλήρης, πλήθος, πλησμονή, πλέον, πληρώ, συμ-πληρώνω, πληθώρα, πλεονασμός, πλειοδοσία, άπληστος, άπλετος, πολύς, πλείστος, πλούτος

cera ≈ κερί: κηρός, κηρίον

silva < ὕλη (= δάσος): υλοτόμος

solitudo < solus, -a, -um (= μόνος): πρβλ. σόλο

magnus ≈ μέγας: πρβλ. μαέστρος, μάγιστρος, μάστορας, μαΐστρος

adporto (ad + porto)

video: ἰδεῖν < Fιδεῖν· ιδέα, ιδεατός, ιδεολογία, είδος, είδωλο· πρβλ. βίντεο, βιντεοκάμερα

Diana < Divana < divus: Ζευς, Διός, Διώνη, δῖος (= θεϊκός), διάννα

ΜΑΘΗΜΑ 9

septimus < septem $\simeq$ ἑπτά

rex· regina, rego (= βασιλεύω), regius, -a, -um (= βασιλικός) > ρήγας, ρηγάτο

modus: πρβλ. μόδα, μοντέλο, μοντελισμός

imperium: πρβλ. ιμπεριαλισμός, ιμπεριαλιστής

perdo (per + do = δίνω): δί-δω-μι (δώρο, δωρεά, παράδοση, παραδίδω, επιδίδομαι, δωροθέτης, δόση, προδοσία, μισθοδοσία, αιμοδότης)

Sextus < sex $\simeq$ ἕξ, ἕξι

pater $\simeq$ πατήρ, πατέρας, πατερναλισμός, πατρικός, πατρίς, πατρίδα,

Iunius (< Juno) $\geq$ Ιούνιος

invenio (in + venio): βαίνω (βάση, βατήρας, βήμα, βάθρο, βωμός)

femina: πρβλ.φεμινισμός, φεμινιστής· θη-λυκός, θη-λάζω, fi-lius

lacrima < δάκρυ-μα < δάκρυον

aperio > Απρίλιος

culter: σκάλλω, σκαλίζω, δρυοκολάπττης

vulnus: ουλή

magnus $\simeq$ μέγας: πρβλ. μαέστρος, μάγιστρος, μάστορας, μαΐστρος

extraho (ex + traho): πρβλ. τρακτέρ

punio : ποινή $\geq$ poena·πρβλ. πέναλτι

populus: πρβλ. πόπολο, ποπολάρος

concito (con < cum + cito = κινώ γρήγορα)

liber, libera, liberum ($\simeq$ ελεύθερος) > libertas· libero: πρβλ. λίμπερο, λιμπεραλισμός (= φιλελευθερισμός), λιμπεραλιστής

duo $\simeq$ δύο

deligo (de + lego): λέγω, συλλέγω, υπολογίζω, λεζάντα

constituo (con < cum + statuo = συνίστημι): πρβλ. ινστιτούτο (προϊσταμαι, στάση, απόστημα, ιστίο, σταθμός, στάθμη, κατάστημα, στύλος)

ΜΑΘΗΜΑ 10

gero: πρβλ. γερούνδιο

populus: πρβλ. πόπολο, ποπολάρος

ferox: θήρ, θηρίο, πάνθηρας

mos: πρβλ. αμοραλισμός, αμοραλιστής

impono (in + pono): πρβλ. πόστο (βάζω κάποιον πόστα = επιπλήττω κάποιον)

condo (con < cum = όμοϋ + do): δί-δω-μι (δώρο, παραδίδω, παράδοση, επιδίδομαι, δωροθέτης, δόση, προδοσία, μισθοδοσία, αιμοδότης)

moenia: ά-μυνα·muri: πρβλ. μουράγιο

caelum: πρβλ. σιέλ

fero ≈ φέρω: ενδιαφέρομαι, φορείο, φαρέτρα, ισοφαρίζω, αυτόφωρο

Iulus > Ιούλιος

regnum < rex, regina· rego (= βασιλεύω), regius (= βασιλικός) > ρήγας, ρηγάτο

transfero (trans + fero ≈ φέρω): ενδιαφέρομαι, φορείο, φαρέτρα, ισοφαρίζω, αυτόφωρο

albus > άλμπουμ· πρβλ. αλμπίνος, αλμπινισμός

longus: δολιχός, ενδελεχής

munio· πρβλ. moenia· (muri,-orum): άμυνα· (μουράγιο)

trecenti < tres ≈ τρεῖς + centum ≈ έκατόν

duo ≈ δύο

Romulus < Roma < Ρώμη

Remus < Ρώμος

Martius (< Mars = Άρης) ≥ Μάρτιος

nomen ≈ όνομα

imperium: πρβλ. ιμπεριαλισμός, ιμπεριαλιστής

finis: πρβλ. φίνις, φινάλε

erit < *esit: *esmi > είμί

Caesar: πρβλ. καισαρική τομή, καισαρισμός, καισαροπαπισμός

Augustus ≥ Αύγουστος

ortus : όρνυμι (= κινώ, διεγείρω), κονιορτός / κουρνιαχτός, κονιορτοποιώ, ούριος (= ευνοϊκός), ορμή

porta > πόρτα

restituo (re + statuo = ἀποκαθίστημι): ἵστημι (προΐσταμαι, στάση, απόστημα, ιστίο, σταθμός, στάθμη, κατάστημα, στύλος)

ΜΑΘΗΜΑ 11

dux > δούκας > δουκάτο

VI et XX (sex et viginti $\simeq$ ἕξ καί εἴκοσι)

supero < super $\simeq$ ὑπέρ

transeo (trans + eo $\simeq$ εἶμι): πρβλ. τράνζιτ [αμαξ-ιτός, προσ-ιτός, απρόσιτος, ιταμός (= αυτός που δείχνει μια προκλητική αναίδεια και περιφρόνηση²), ισθμός, εισ-ιτήριο, εξιτήριο, αν-ιόν, ανεξ-ίτηλος, ιονιστής]

coria: πρβλ. (φωτο)κόπια

clades: κλάω (= θραύω, σπάζω), κλάσμα, ανακλώ, ανακλαστικός, αντανακλώ, αντανακλαστικός

expedio < ex + res $\simeq$ πόδι· πρβλ. ἐκποδών (πόδι, ποδαρικό, ποδόλουτρο, τροχοπέδη, πεδίο, πεδιάδα, πέδιλο, πεζός)

XIV (quattuordecim) $\simeq$ δεκατέσσερις

compleo· plenus: πλήρης, πλήθος, πληρώ, συμ-πληρώνω, πληθώρα, πλεονασμός, πλειοδοσία, πλησμονή, άπληστος, άπλετος, πολός, πλείστος, πλούτος· πρβλ. κομπλέ

ΜΑΘΗΜΑ 12

ad vesperum = πρὸς ἑσπέραν

filiola: υποκορ. του filia

parvus·raucus, raulus: παῦρος (παιδί, παιδικότητα, παιδότοπος, ομορφόπαιδο, μοναχοπαιδί, αθλοπαιδιά, παίζω, παίκτης, παιχνιδιάρης, παίγνιο, εκπαίδευση)

curro: πρβλ. κούρσα, κουρσεύω, κουρσάρος

do: δί-δω-μι, δίνω (παραδίδω, επιδίδομαι, δώρο, δωρεά, δωροθέτης, δόση, παράδοση, προδοσία, μισθοδοσία, αιμοδότης)

pereo (per + eo $\simeq$ εἶμι) [αμαξ-ιτός, προσ-ιτός, απρόσιτος, ιταμός (= αυτός που δείχνει μια προκλητική αναίδεια και περιφρόνηση³), ισθμός, εισ-ιτήριο, εξιτήριο, αν-ιόν, ανεξ-ίτηλος]

dico: δείκ-νυμι (δεικτικός, απόδειξη, δίκη, δικαιοσύνη, δικαστής)

fortuitus · fortuna: πρβλ. φουρτούνα

dictum < dico: δείκ-νυμι (δεικτικός, απόδειξη, δίκη, δικαιοσύνη, δικαστής)

triumphus $\simeq$ θρίαμβος

ΜΑΘΗΜΑ 13

Perses: αρχ. Πέρσην

serenus < sereno = γαληνεύω: πρβλ. σερενάτα

nox $\simeq$ νύχτα

luna: κυρ. «φωτεινή» < *leuk-sna· πρβλ. λευκός, λύχνος, λούστρο, λυκαυγές, λυκόφως (όσα προέρχονται από τη *λύκη= πρωινό φως, χαραυγή)

terror $\simeq$ τρόμος: τρέω, τρέμω, τρομερός

fiducia· fides: πείθω, πίστη, πιθανός, αυτοπεποίθηση

ratio: πρβλ. ρασιοναλισμός

stella $\simeq$ αστέρι

motus < moveo: πρβλ. μοτέρ, μοτο-σικλέτα, μοτίβο, μοτοσακό, μοτοποδήλατο

alacer: πρβλ. αλέγρος

rugna: rugnus = πυγμή· πρβλ. μπουνιά (πύξ, πυγμαίος, Πυγμαλίων)

mitto > μισεύω, μισεμός

liberalis < liber, libera, liberum ($\simeq$ ελεύθερος) < libertas· libero: πρβλ. λίμπερο, λιμπεραλισμός (= φιλελευθερισμός), λιμπεραλιστής

aditus < adeo (ad + eo $\simeq$ εἶμι) [αμαξ-ιτός, προσ-ιτός, απρόσιτος, ιταμός (= αυτός που δείχνει μια προκλητική αναίδεια και περιφρόνηση⁴), ισθμός, εισ-ιτήριο, εξιτήριο, αν-ιόν, ανεξ-ίτηλος]

illustis < in-lustris· < *leuk-sna· πρβλ. λευκός, λύχνος, λούστρο, λυκαυγές, λυκόφως (όσα προέρχονται από τη *λύκη= πρωινό φως, χαραυγή)

imperator < impero· imperium: πρβλ. ιμπεριαλισμός

ΜΑΘΗΜΑ 14

confugio $\simeq$ καταφεύγω (φευγαλέος, αποφεύγω, προσφυγή, αναπόφευκτος)

magnitudo < magnus $\simeq$ μέγας: πρβλ. μαέστρος, μάγιστρος, μάστορας, μαΐστρος

facies: πρβλ. φάτσα

similis $\simeq$ όμοιος

mortuus: βροτός, ᾠ-μβροτος, αμβροσία

nemo < ne + homo: πρβλ. ουμανισμός, ουμανιστής

dies: Δίας, deus: κυρ. «θεός του φωτός»

raucus· rarus: παῦρος (παιδί, παιδικότητα, παιδότοπος, ομορφόπαιδο, μοναχοπαιδί, αθλοπαιδιά, παίζω, παίκτης, παιχνιδιάρης, παίγνιο, εκπαίδευση)

fides· fiducia: πείθω, πίστη, πιθανός αυτοπεποίθηση

somnio < somnium < somnus $\simeq$ ύπνος

ΜΑΘΗΜΑ 15

studium: πρβλ. στούντιο

militaris < miles: πρβλ. μιλιταρισμός

consisto $\simeq$ συν-ίστα-μαι (προϊστάμενος, ιστίο, απόσταση, σταθμός, στάθμη, κατάσταση, στύλος)

agricultura < ager + cultura (= καλλιέργεια)· πρβλ. κουλτούρα

lac $\simeq$ γάλα, γαλακτομπούρεκο, γαλατόπιτα· πρβλ. λακτόζη

caro: πρβλ. κείρω < *κερ-ῖω = κουρεύω (καρπός, κορμός, κέρμα, κουρά)

frigidus: ρίγος

pellis: πέλ-τη, πελταστής, πέλ-μα

lavo: λού-ζω, λου-τρό· πρβλ. λαβο-μάνο

nex: νέκ-υς, νεκ-ρός, νεκροτομή

equester < equus $\simeq$ ίππος (τέθριππο, ιππότης)

desilio: πρβλ. σάλτο

pes $\simeq$ πόδι: πεζή (ποδαρικό, ποδόλουτρο, τροχοπέδη, πεδίο, πεδιάδα, πέδιλο, πεζός)

erhippium < αρχ. ἐφίππιον

vinum: οἶνος < Φοινός

effemino $\simeq$ εκ-θηλύνω < ec + femina: πρβλ. φεμινισμός